

ISRD4 uuring Eestis

Mis on ISRD uuring?

- Noortega seotud sotsiaalsete probleemide (töötus, alkoholi- või narkootikumisõltuvus ning kuritegude ohvriks langemine) ennetamise paremaks planeerimiseks kogutakse ja analüüsitakse andmeid noorte inimeste elu kohta. Üheks oluliseks vahendiks sellise info saamisel on rahvusvaheline õpilaste elustiili ja käitumisharjumuste uuring ISRD (International Self-Report Delinquency Study), milles osalevad 40 riiki üle maailma.
- 2023. aasta kevadel viidi Eesti üldhariduskoolides läbi rahvusvaheline noorte hälbiva käitumise uuring ISRD-4. Eesti on varem osalenud ISRD (International Self-Report Delinquency Study) uuringus kahel korral: 2006. aastal (ISRD-2) ja 2014. aastal (ISRD-3).

Mis oli uuringu eesmärk?

- Uuringu eesmärk oli analüüsida õigusrikkumiste ja ohvrikslangemiste levikut ja esinemissagedust noorte seas.
- Uuringus pööratakse tähelepanu alaealiste õigusrikkumiste nii nn traditsiooniliste (poevargused, sissemurdmised, grupikaklused jne) kui ka uutele vormidele (kiusamine küberruumis, vihakuriteod, arvutikuriteod)

Kes osalesid uuringus?

- Uuringu sihtrühmaks oli 8.-11. klasside üldhariduskoolide õpilased vanuses 13-18 aastat. Uuringust võttis osa 62 kooli üle Eesti, kokku 6663 õpilast.

Kes oli uuringu tellija ja läbiviija?

- Uuringu tellis Justiitsministeerium ning uuringu läbivijaks oli Tartu Ülikool.

Millised olid uuringu põhitulemused õigusrikkumiste osas?

- Aastast aastasse on väga madalale tasemele jäänud tõsiste õigusrikkumiste (nt väljapressimine, autovargus ja sissemurdmine) toimepanemine.
- Võrreldes 2014. aastaga on kasvanud rohkem kui poole võrra nende noorte osakaal, kes on poest või ostukeskusest varastanud. See teeb poevargustest ka kõige sagedasema õigusrikkumise.
- Kõige rohkem on internetis toime pandud õigusrikkumistest noorte seas levinud haavavate sõnumite või kommentaaride saatmine sotsiaalmeedias kellegi rassi, etnilise kuuluvuse, rahvuse, soolise identiteedi, seksuaalse orientatsiooni või muu sarnase kohta

ISRD4 uuring Eestis

- Rahvuste lõikes õigusrikkumiste levikut uurides selgus sarnaselt 2014. aasta uuringule, et vene noorte seas esines valdavalt rohkem õigusrikkumiste toimepanekut kui eesti noorte seas. Erandiks on intiimfotode jagamine, mis on eesti noorte seas rohkem levinud.
- Alaealiste õigusrikkumistele on õiguskaitse hakanud intensiivsemalt reageerima. Oluliselt on kasvanud vanemate teavitamine juhtumitest. Kui 2023. aastal teavitati vanemaid peaaegu 80% juhtumitest, siis 10 aastat tagasi oli vastav osakaal 30% ringis. Ka kooli teavitatakse nüüd sagedamini: 15% juhtumitest 2023. aastal võrreldes 9% 2014. aastal.

Millised olid uuringu põhitulemused ohvrikslangemise osas?

- Andmete võrdlusest selgub, et 2014. aastaga võrreldes on 2023. aastal mõõdetud ohvrikslangemise tase madalam.
- Kuna täna toimub suhtlus pigem veebikeskkonnas, siis ka ohvriks langetakse pigem sotsiaalvõrgus. 15% noortest koges ähvardavate sõnumite saamist sotsiaalmeedias. Järgnevad vargused, vihakuriteod sotsiaalmeedias ning vanemapoolne vägivald
- Eri tüüpi vihakuriteod on enim seotud ohvrikslangenu välimusega: peamiseks põhjuseks või teemaks peab seda vihakuriteo liigist sõltuvalt 35-43% vastanutest.
- Kõrgem on ohvrikslangenu protsent õpilaste seas, kes täitsid küsimustiku vene keeles, peale kahe erandi- vargused ja intiimfotode levitamine. Eriti suur on vahe sotsiaalmeedias kogetud ähvarduste osas.
- Vanemapoolset vägivalda ja väärkohtlemist esineb vähem Eesti õpilaste peredes. Elu jooksul on vanemapoolset füüsilist vägivalda kogenud 20% ja väärkohtlemist 8% eesti noortest, seevastu vene noorte puhul on vastavad näitajad 27% ja 16%.
- Andmed annavad alust arvata, et Eesti pered on viimasel kümnendil tunduvalt muutnud karistamise praktikat ning üritavad oma lapsi muul viisil mõjutada. Kahetsusväärset ei ole füüsiline karistus kadunud. Lisaks esineb peredes jätkuvalt vanemapoolset väärkohtlemist, kuid ka see on vaadeldaval ajaperioodil veidi vähenenud.

Mida saadud tulemustega peale hakatakse?

- ISRD4 uuringu tulemuse annavad meile võrdleva pildi noorte kokkupuutest õigusrikkumistega ja võimaldab teadlikumat kuriteoennetust.
- Samuti annab uuring võimaluse analüüsida erinevusi noorte õigusrikkumistes ja ohvrikslangemises piirkonniti, eeskätt linna- ja maapiirkondade ning kümne suurema linna vahel. See on heaks lähtekohaks riiklike ja piirkondlike poliitikate kujundamiseks ja vajalike teenuste väljatöötamiseks.

